

Lietuvių K. ir literatūros vertinimas

Pasiekimų vertinimas

Vertinimas ugdymo procese. Mokinių lietuvių kalbos ir literatūros mokymosi pasiekimų vertinimas suprantamas kaip pagalba mokiniui sėkmingai mokytis, tobulėti ir bręsti. Vertinimas yra priemonė kaupti ir panaudoti informaciją apie mokinio mokymosi patirtį – pasiekimus, daromą pažangą. Remiantis vertinimo rezultatais, numatoma mokymosi perspektyva, individualizuojamas ugdymo procesas. Vertinant reikia apmąstyti ne vien ugdymo tikslus ir principus, turinį ir metodus, bet ir poveikį mokinio motyvacijai bei savigarbai. Mokinys neturi bijoti klausti, klysti, turėti kitokią nuomonę negu dauguma.

Formuojamasis vertinimas. Mokiniui naudingiausias visą mokymosi laikotarpį vyraujantis formuojamasis (ugdomasis) vertinimas. Šio vertinimo paskirtis – padėti mokiniui mokytis, tapti sąmoningu ir savarankišku besimokančiuoju, suteikiant konstruktyvią grįžtamąją informaciją. Formuojamasis vertinimas yra nuolatinis informacijos apie mokinio žinias, supratimą, gebėjimus, nuostatas rinkimas ir analizavimas, tos informacijos panaudojimas, planuojant, koreguojant numatytas mokymosi veiklas, grįžtamosios informacijos mokiniui mokymosi proceso metu teikimas, mokinio įsivertinimo ir mokinių vienas kito vertinimo gebėjimų ugdymas. Formuojamasis vertinimas sukuria prielaidas mokiniui pasitikėti mokytoju, geranoriškai bendradarbiauti, įveikiant mokymosi sunkumus. Mokytojas aiškina, pataria, pozityviai komentuoja mokinio veiklą.

Apibendrinamasis vertinimas. Apibendrinamasis vertinimas taikomas tada, kai norima įvertinti mokinių gebėjimus ir įsitikinti, kurie susiformavę, kurie nepakankamai susiformavę, kurie visiškai nesusiformavę. Dažniausiai jis atliekamas tam tikro mokymosi laikotarpio (temos, trimestro, pusmečio, metų) pabaigoje ir padeda mokytojui nustatyti mokymosi stipriąsias puses ir mokymosi spragas, kad būtų galima suteikti mokiniui reikiamą pagalbą ir numatyti tolesnius mokymosi žingsnius. Pasiekimų vertinimas turi būti nukreiptas į mokymosi rezultatų gerinimą ir asmeninės pažangos siekimą, o ne į mokinio klaidų akcentavimą.

Vertinimo planavimas. Svarbu, kad diagnostinis ir apibendrinamasis vertinimas būtų planuojamas kartu su ugdymo procesu; planuojant vertinimą, būtų remiamasi ugdymo programų reikalavimais, išsikeltais tikslais. Mokytojas pirmiausia turi atsižvelgti į vertinimo tikslą, parinkti tinkamus, vertinimo tikslus atitinkančius vertinimo būdus, numatyti užduoties apimtį, laiką, vertinimo kriterijus, vertinimo informacijos pateikimo mokiniams formą.

Mokinių vaidmuo. Į pasiekimų vertinimo procesą nuo pat mokymosi pradžios turi būti įtraukti ir mokiniai: mokytojas iš anksto supažindina mokinius su pamokos ir ilgalaikiais ugdymosi tikslais, aptaria numatomus pasiekti per tam tikrą laikotarpį (pamoką ar pusmetį) mokymosi rezultatus ir susitaria dėl vertinimo kriterijų. Labai svarbu, kad prieš pradėdami darbą mokiniai kartu su mokytoju aptartų vertinimo kriterijus, mokytųsi juos taikyti, įsivertindami savo darbą ir vertindami kito darbą. Taip mokiniai mokosi adekvačiai ir kritiškai vertinti savo žinias, pasiekimus bei kūrybinę veiklą; jautriai ir taktiškai, geranoriškai ir etiškai vertinti savo bendraklasius.

Mokinio kalbiniam ir literatūriniam ugdymui vienodai svarbūs tiek objektyviai įvertinami gebėjimai (išreiškiami tam tikrais statistiniais parametrais), tiek subjektyvi mokinio, bendraklasių ir mokytojo nuomonė. Tai skatina mokytis diskutuojant, vertinti bendradarbiaujant, padeda pastebėti, kaip mokinys reiškia įspūdžius, emocijas, atskleidžia individualų savo santykį su kūrinio ar žodžio arba raštu kuriamu tekstu.

Vertinama ir skatinama įsivertinti visų lietuvių kalbos ir literatūros sričių gebėjimus: kaip mokinys išmoko klausytis kitų, kaip pats geba kalbėti ir kalbėtis, kaip skaito ir supranta skaitomus tekstus, kaip geba pats rašyti ir kurti tekstus, kiek suvokia kalbą kaip socialinį reiškinį, pažįsta lietuvių kalbos sandarą. Siūloma fiksuoti dienyne, kad ne mažiau kaip 25 proc. galutinio įvertinimo sudaro vertinimas už mokinio atliktas kalbėjimo ir klausymo užduotis, ne mažiau kaip 25 proc. – už skaitymo ir teksto suvokimo užduotis, ne mažiau kaip 25

proc. – už rašymo ir teksto kūrimo užduotis ir ne mažiau kaip 25 proc. – už kalbos pažinimo užduotis, kurios atliekamos pagal bendrosiose programose apibrėžtus pasiekimų reikalavimus ir rekomendacijas. Užduotys gali būti integruotos (pvz., rašybą ir skyrybą vertiname rašinyje, kalbėjimą pranešime apie rašytoją ar kūrinį ir pan.).

Programoje pateikiami keturių lygių pasiekimų aprašai: slenkstinis (1), patenkinamas (2), pagrindinis (3), aukštesnysis (4). Jie turėtų padėti mokytojų stebėti, apibendrinti, fiksuoti individualius mokinių pasiekimus ir diferencijuoti užduotis, skatinti mokinius siekti aukštesnių pasiekimų, padėti į(si)vertinti mokymosi pasiekimus ir daromą pažangą. Pasiekimų lygių aprašai skirti ne vien mokytojui vertinti, bet ir patiems mokiniams įsivertinti. Pasiekimų lygiai taikomi vertinant tam tikro laikotarpio mokinių pasiekimus, o ne pavienius, fragmentinius mokinių darbus.